

การเสนอโครงการพัฒนาคณาจารย์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ปิยะชาติ โชคพิพัฒน์

เทวินทร์ จันทรสักดิ์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ สำหรับประเทศไทยทบวงมหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการปรับปรุงโครงการพัฒนาอาจารย์ในรูปของโครงการบัณฑิตศึกษาเพื่อพัฒนาอาจารย์ให้มีคุณวุฒิขั้นสูงกว่าระดับปริญญาตรี แก่มหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 หลังจากนั้นได้มีโครงการต่างๆ ด้านการพัฒนาอาจารย์ อาทิเช่น โครงการอบรมผู้ฝึกอบรม โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เป็นต้น โครงการเหล่านี้มีทั้งที่ดำเนินการเองและให้ความช่วยเหลือแก่มหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งนี้เพราะทบวงมหาวิทยาลัยได้เห็นความจำเป็นที่มหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชนควรจะได้มีโครงการพัฒนาอาจารย์เพื่อให้อาจารย์สามารถปฏิบัติงานสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ภารกิจของมหาวิทยาลัยดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ มีคุณภาพ และประสิทธิภาพสูงสมกับเป็นสถาบันการศึกษาขั้นสูงสุด ความมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยขึ้นอยู่กับคุณภาพของอาจารย์ ดังคำกล่าวที่ว่า "Great Teachers are the Beginning of University Development" และมหาวิทยาลัยแรกๆ ของโลก ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 12 - 13 เช่น มหาวิทยาลัยโปโลเนียที่อิตาลี และมหาวิทยาลัยปารีสของฝรั่งเศสก็เน้นที่คุณภาพของอาจารย์เป็นสำคัญ และถือว่าเป็นบุคคลที่ต้องพัฒนา ก่อนสิ่งอื่น ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนทุกคนย่อมต้องการปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือเป็นสถาบันที่จัดการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้ดำเนินงานมา 30 ปีแล้ว โดยเริ่มจากการเป็นโรงเรียนเทคนิค ต่อมาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยเทคนิค และมหาวิทยาลัยโดยอิสระตามลำดับ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่ได้มีการส่งเสริมประสิทธิภาพของคณาจารย์ทางวิชาการอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถาบันไม่มีนโยบาย และแผนงานที่ชัดเจนในการส่งเสริม และพัฒนาสมรรถภาพทางด้านวิชาการในด้านต่างๆ ให้แก่อาจารย์ ทำให้คณาจารย์ยังไม่มีหรือไม่สามารถสร้างผลงานทางวิชาการได้

และด้วยเหตุที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เพิ่งได้รับการสถาปนาให้เป็นมหาวิทยาลัยอิสระ จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความสามารถในวิทยาการด้านต่างๆ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยอื่น และเป็นที่ยอมรับทางด้านวิชาการจากสังคม ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึง

ความต้องการของคณาจารย์ในการเสริมความรู้เกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบในด้านต่างๆ ที่เป็นภารกิจหลักของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนสำรวจอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่มีต่อการพัฒนา คณาจารย์ โดยผลที่ได้จากการศึกษาจะได้เป็นแนวทางและรูปแบบที่เหมาะสมในการนำเสนอโครงการ พัฒนาคณาจารย์สำหรับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เพื่อดำเนินการพัฒนาคณาจารย์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบของการพัฒนาคณาจารย์
2. ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาคณาจารย์
3. เสนอโครงการพัฒนาคณาจารย์ สำหรับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะความคิดเห็นจากประชากร ซึ่งเป็นอาจารย์ ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยจะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ กิจกรรมเสริมความรู้เกี่ยวกับบทบาท และความรับผิดชอบในด้านต่างๆ ของอาจารย์ และปัญหา และ อุปสรรคในการพัฒนาคณาจารย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ซึ่งมุ่งศึกษาความคิดเห็นของ อาจารย์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือเกี่ยวกับความต้องการ การพัฒนาคณาจารย์ ในด้านต่างๆ อาจารย์ และปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคณาจารย์ โดยผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาในบทนี้ ออกเป็น 4 หัวข้อ คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และ การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะได้กล่าวถึงตามลำดับต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ คณาจารย์ประจำของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ จำนวน 96 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาจากเอกสารและ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง แล้วจึงนำมาปรับปรุงให้สอดคล้องครอบคลุมจุดมุ่งหมาย และขอบเขต ของการวิจัยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา หน่วยงานที่สังกัด และการได้รับทุนเพื่อการศึกษาต่อ ดูงาน / ฝึกอบรม / วิจัย

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมุ่งศึกษาความต้องการให้

มีกิจกรรมเสริมความรู้เกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการสอน และการให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการประกอบด้วยข้อกระทง 21 ข้อ ด้านการวิจัย แต่งตำราและเขียนบทความทางวิชาการ ประกอบด้วยข้อกระทง 9 ข้อ เป็นด้านการบริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมประกอบด้วยข้อกระทง 8 ข้อ รวมทั้งสิ้น 38 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 สเตจเช่นเดียวกัน แต่มุ่งศึกษาระดับของปัญหาในการพัฒนาคณาจารย์ แบบสอบถามตอนนี้ประกอบด้วยข้อกระทง 18 ข้อ นอกจากนี้ยังมีแบบสอบถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับหน่วยงานที่จะรับผิดชอบ ด้านพัฒนาคณาจารย์ และกิจกรรมที่จะดำเนินการ จำนวน 3 ข้อ และเป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคณาจารย์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากเลขาธิการแผนกวิชาและเลขานุการภาควิชาของคณะต่างๆ และวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ให้ช่วยดำเนินการแจกและรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนให้แก่ผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการให้มีกิจกรรมเสริมความรู้เกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละข้อกระทงและของบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ รายด้านทั้ง 3 ด้าน
3. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคณาจารย์วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละข้อกระทง

อนึ่ง การให้คะแนนคำตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการให้มีกิจกรรมเสริมความรู้เกี่ยวกับบทบาท และความรับผิดชอบของอาจารย์ ตลอดจนคำตอบเกี่ยวกับสภาพปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาคณาจารย์ ผู้วิจัยได้ให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้	5 คะแนน
มาก	ให้	4 คะแนน
ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
น้อย	ให้	2 คะแนน
ไม่เลย	ให้	1 คะแนน

ในการตัดสินใจระดับความต้องการในการเสริมความรู้ด้านต่างๆ พิจารณาจากค่ามัชฌิมเลขคณิต
ดังนี้

ค่ามัชฌิมเลขคณิตระหว่าง 1.00 - 2.49 หมายถึง มีความต้องการในระดับสูง

ค่ามัชฌิมเลขคณิตระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความต้องการในระดับปานกลาง

ค่ามัชฌิมเลขคณิตระหว่าง 3.50 - 5.00 หมายถึง มีความต้องการในระดับต่ำ

4. ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่จะรับผิดชอบด้านพัฒนาคณาจารย์ วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาสภาพความต้องการในการพัฒนาคณาจารย์ ได้ศึกษาในภารกิจ 3 ด้าน คือ ด้านการสอนและการให้คำปรึกษาทางวิชาการ ด้านการวิจัยแต่งตำรา และเขียนบทความทางวิชาการ และด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นภารกิจที่ระบุไว้ตามพระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าทหารลาดกระบัง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีและสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พ.ศ. 2528 ส่วนในการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคณาจารย์ ได้ศึกษาถึงปัญหาในด้านต่างๆ ที่ทำให้การดำเนินงานพัฒนาคณาจารย์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งผลการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้

1. คณาจารย์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ต้องการให้จัดกิจกรรม เพื่อเสริมความรู้ในทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับที่สูง โดยต้องการให้ด้านการวิจัยเป็นอันดับหนึ่ง รองลงไปได้แก่ ด้านการสอน และด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ตามลำดับ

2. สภาพปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาคณาจารย์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่เป็นปัญหามากที่สุด ได้แก่ การจัดสรรทุนให้แก่คณาจารย์เพื่อลาศึกษาต่อ อบรม หรือดูงานไม่เพียงพอ รองลงไปได้แก่ การสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อจัดกิจกรรมการพัฒนาคณาจารย์ไม่เพียงพอและนโยบาย และการดำเนินงานของสถาบันต่อการพัฒนาคณาจารย์ไม่ต่อเนื่องตามลำดับ

3. หน่วยงานที่จะรับผิดชอบด้านพัฒนาคณาจารย์อันดับแรก ได้แก่ ให้แต่ละคณะมีหน่วยงานดำเนินการเอง อันดับสอง คือ ให้มีหน่วยงานอิสระเทียบเท่าคณะดำเนินการ อันดับสามให้หน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักงานอธิการบดีดำเนินการโดยหน่วยงานที่จะรับผิดชอบด้านพัฒนาคณาจารย์นี้ จะต้องจัดกิจกรรมทุกอย่างเพื่อพัฒนาคณาจารย์ และเป็นศูนย์กลางประสานงานกับคณะต่างๆ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า "**ศูนย์พัฒนาคณาจารย์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ**" เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบและดำเนินงานด้านพัฒนาคณาจารย์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า คณาจารย์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ต้องการเสริมความรู้ทางด้านการวิจัยเป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคณาจารย์ส่วนใหญ่มีความสนใจและทำงานด้านการสอนเป็นงานหลัก งานด้านอื่นๆ มีความรู้น้อย โดยเฉพาะงานด้านวิจัย ซึ่งเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นคณาจารย์จึงต้องการมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อนำไปปฏิบัติ และนำผลที่ได้มาเผยแพร่ต่อไป ประกอบกับในการขอตำแหน่งทางวิชาการนั้น งานวิจัยก็เป็นผลงานที่จะได้รับการพิจารณา

2. จากการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาคณาจารย์ทำให้มองเห็นว่าเมื่อสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านพัฒนาคณาจารย์ โดยเฉพาะ ทำให้นโยบายและการดำเนินงานด้านพัฒนาคณาจารย์ไม่เป็นระบบ และต่อเนื่อง ทั้งที่โดยสภาพความเป็นจริงแล้วคณาจารย์ยังคงต้องการได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ในหลายๆ ด้าน ดังผลการวิจัยที่พบ ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิผลแก่คณาจารย์ในการเพิ่มสมรรถนะในด้านต่างๆ และเกิดประสิทธิภาพแก่สถาบันโดยส่วนรวม สถาบันจึงควรจัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาคณาจารย์ของสถาบันโดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ครั้งต่อไปอาจจะ

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรจะทดสอบความรู้ และความต้องการเสริมความรู้เปรียบเทียบระหว่างผู้บริหารและอาจารย์ โดยกำหนดตัวแปรระหว่าง เพศ คณะวิชา และวุฒิที่ได้รับ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยซ้ำ เพื่อทดสอบความแตกต่างเกี่ยวกับความรู้ และความต้องการเสริมความรู้ของอาจารย์

3. ควรจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคณาจารย์ของสถาบันเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคณาจารย์

4. ผลการวิจัยจะมีคุณค่ามากขึ้น ถ้าคณาจารย์ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยพร้อมเพียง เพราะหากมีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ก็อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นความต้องการหรือความคิดเห็นของคณาจารย์ส่วนใหญ่